

ПЕРЕДМОВА

«Українці повинні відважніше включатись – свідомо і під своїм іменем – у процеси світової культури»

О. Пріцак [Вісник АН України. – 1992. – № 11. – С. 39].

Пропонований читачеві випуск щоквартального збірника наукових праць «Сходознавство» містить матеріали виступів учасників Міжнародної наукової конференції «Схід очима європейської орієнталістики: культурологічний та лінгвокраїнознавчий вимір», що відбулася у Києві 6 квітня 2007 року. Конференцію організували Київський університет «Східний світ» та Інститут сходознавства ім. А. Кримського НАН України з нагоди 88-річчя від дня народження академіка О. Й. Пріцака (1919–2006) та десятої річниці заснування Університету (1997).

Обидві події тісно пов'язані поміж собою. Фундатор сходознавчої науки в незалежній Україні філолог широкого діапазону зі знанням багатьох живих і мертвих мов Омелян Йосипович Пріцак увійшов до світової науки як полігістор - універсальний вчений, який творив одночасно в багатьох гуманітарних дисциплінах: історія країн Європи та України в загальноєвропейському і світовому контексті, сходознавство, історіософія, мовознавство.

Академік Пріцак неодноразово наголошував на необхідності розвитку сходознавчої освіти в Україні, ініціював вивчення східних мов у київських ВНЗ, сам викладав низку спецкурсів у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. Він мріяв, що у цьому провідному навчальному закладі буде засновано фаховий факультет орієнталістики з комплексним підходом до вивчення східних цивілізацій. Адже потреба незалежної України у фахівцях зі знанням східних мов, історії, економіки, релігії, культури, традицій, цивілізаційної специфіки країн Азії та Африки є загальновизнаною. Таких спеціалістів за радянських часів готували лише в Росії, Середній Азії та Закавказзі. При цьому існувала певна тенденція до спеціалізації сходознавчих центрів як в регіональному (орієнтація на прикордонні чи сусідні країни), так і в фаховому розрізі (східна філологія, історія, економіка, журналістика тощо).

Сьогодні в умовах орієнтації держави на власну незалежну політику продовжує відчуватися гострий брак національних сходознавчих кадрів в урядових структурах, міністерствах та відомствах (КМ, апарат Президента, ВР, СБУ, МЗС, МО – фахівці для підрозділів зовнішніх зв'язків), навчальних і науково-дослідних закладах (НАН України, університети), туристичних фірмах, зрештою в бізнесі. Усі ці установи мають реальну потребу в готових кадрах, проте продуманої державної програми підготовки таких кадрів і досі ніким не запропоновано.

Навчання сходознавців ведеться в декількох ВНЗ України, проте робиться це децентралізовано, без бачення наявних можливостей і кінцевої мети. До того ж кадрову політику й учбову стратегію у сходознавчих інституціях визначають переважно люди, які не мають відповідної фахової підготовки та елементарного бачення пріоритетних завдань підготовки спеціалістів. Відтак не існує й цілісної концепції навчання, узгоджених базових програм, національних підручників, посібників та словників. І без того нечисленний корпус наукових та педагогічних працівників дедалі меншає в міру впливу досвічених фахівців до урядових та бізнесових структур, дипломатичних та торговельно-економічних представництв України за кордоном. За таких умов з кожним роком дедалі важче поставити системну підготовку сходознавчих кадрів на державний рівень.

Неузгодженість роботи окремих блоків підготовки таких кадрів – кричуща. Національний університет імені Тараса Шевченка став піонером у вивченні східних мов (з 1990 року; нині – при Інституті філології), проте розроблена й запропонована ще в 1992 році групою провідних українських сходознавців на чолі з акад. О. Й. Прицаком концепція щодо заснування там окремого Східного факультету не знайшла належної підтримки в університетського керівництва. А реалізація такої ініціативи могла б стати найбільш оптимальним розв'язком проблеми невідкладної консолідації розпоршених педагогічних кадрів у єдиній навчальній структурі, місце якій саме в Національному університеті, як авторитетній провідній навчальній установі України. Ідея створення спеціалізованого факультету висловлювалася неодноразово – починаючи з 1990 року за часів організації двох сходознавчих кафедр – теорії і практики перекладу східних мов та українського сходознавства. Передбачалося, що то будуть перші кроки на

шляху створення факультету. Однак, попри подальші численні реорганізації сходознавчих підрозділів у КНУ, всебічно обґрунтована ініціатива О. Прицака так і не дійшла до втілення. Спроби налагодити підготовку орієталістів в Національному Лінгвістичному університеті, НУ «Києво-Могилянська академія» чи деінде зазнали ще меншого успіху. Адже невизначеність статусу сходознавства та африканістики як повноправної спеціальності (на кшталт того, що давно існує в Росії) постійно утримує значну частину цінних фахівців від роботи в ВНЗ на повних ставках, що породило масове, а відтак малоефективне сумісництво. Гострота проблеми актуалізується й необхідністю формування наукового сходознавчого потенціалу в навчальних закладах, налагодженні видавничої справи східними мовами, що сприяло б забезпеченню студентів підручниками з фаху. Адже навіть готові праці зі сходознавства роками не друкуються саме через брак спеціалізованої адміністративної структури, яка була б по-справжньому зацікавлена у всебічному й невпинному розвитку своєї галузі і мала б на те достатні компетенції й повноваження.

У міру своїх скромних можливостей ці проблеми намагається вирішувати колектив науково-педагогічних працівників Київського університету «Східний світ», більшість із яких водночас є науковцями Інституту сходознавства НАНУ. Завданням ВНЗ залишається забезпечення потреб України, м. Києва та регіону у фахівцях-сходознавцях, перекладачах, викладачах східних мов, аналітиках-референтах, майбутніх дослідниках. Постійно відстежуючи динаміку потреб регіону у кадрах за різними спеціальностями, Університет регулярно вносить відповідні зміни до плану прийому студентів.

Виходячи з розуміння необхідності тіснішої інтеграції до світової сходознавчої науки, усвідомлення важливої ролі сходознавця як містка між різними цивілізаційними та культурними цінностями, організатори Міжнародної наукової конференції «Схід очима європейської орієталістики: культурологічний та лінгвокраїнознавчий вимір» переконані, що публікація матеріалів наукового форуму сприятиме подальшому розв'язанню тих проблем, які поставили у своїх виступах учасники.

Рибалкін В. С., д. філ. наук, професор